

verleenen, *althans tegen het volgende jaar*, werd voorbereid", waarmee de vergadering zich vereenigde.

Vier jaren zijn er sedert verlopen, doch het hoofdbestuur bleef zwijgen, het voorstel 's-Gravenhage e. O. was en bleef in den doofpot. Zou het eindelijk niet eens tijd worden het daaruit te voorschijn te halen? Het betreft toch een voorstel waarvan prof. HIJMANS VAN DEN BERGH verklaarde, dat het „*een zaak behandelt van groot belang, een vraagstuk aan de orde stelt, dat dringend oplossing behoeft*". Worden wij zoo zeer in beslag genomen door de behandeling van de belangen der *geneeskundigen*, dat wij daardoor *de belangen der aan onze zorg zich toevertrouwende zieken uit het oog verliezen*, de „bevordering der geneeskunst" niet meer het hoofddoel der „Maatschappij" blijft? Laat ons hopen, dat dit niet het geval is.

Het voorstel van 's-Gravenhage en O. had een andere en wijdere strekking dan het oprichten van een laboratorium, als door prof. VAN DER WIELEN bedoeld. In de toelichting tot het voorstel leest men: „het optreden der fabrikanten (in *schijn* gesteund door wetenschappelijk onderzoek) heeft tot gevolg, dat de geneesheeren (schijnbaar vrijwillig) de handelsbelangen dier heeren dienen, zonder tot het bewustzijn te komen, dat zij daarmede op den verkeerden weg zijn." Dit heb ik *bewezen* in het *Medisch Weekblad* van 6 April en van 22 Juni 1912.

Juist nu tengevolge van den oorlog de stroom van nieuwe buitenlandsche geneesmiddelen en voedingspraeparaten althans tijdelijk is gestuit, is het tijdstip gunstig om de hand aan de ploeg te slaan. Het is inderdaad (zooals het in de toelichting van het voorstel 's-Gravenhage en O. heet) hoog tijd, dat een einde komt aan „*een toestand, die schadelijk is voor de patiënten en voor den geneeskundigen stand*".

Thans is het woord aan het Hoofdbestuur!

's-Gravenhage, 10 Augustus 1917.

J. DE GROOT SR.

PIJNGEWAAARWORDING BIJ AANBOREN VAN KIEZEN.

Naar aanleiding van het artikel van prof. VAN RIJNBEEK in het *Tijdschrift* van 4 Aug. 1917 over het pijngevoel bij den mensch zou ik het volgende willen opmerken. Als voorbeeld van verschillend reageeren op dezelfde behandeling bij verschillende personen haalt prof. VAN RIJNBEEK het verschil in pijngewaarwording bij het aanboren van een kies aan. Nu geef ik gaarne toe, dat verschillende personen tegenover pijn zeer verschillend reageeren, doch met het aanboren der kies heeft men nog met andere factoren te maken. De voornaamste zal ik hier opnoemen: het gehalte aan anorganische stof in de kies; de grootte van de pulpakamer; de afzetting aan den binnenkant der pulpakamer van onregelmatig secundair tandbeen enz.. Hoe hooger het gehalte, hoe kleiner pulpakamer, hoe meer afzetting van secundair tandbeen, hoe minder pijn bij het boren, zooals ook blijkt uit verschil in pijngewaarwording bij eenzelfden persoon bij het aanboren van verschillende kiezen. Dus niet altijd is de heftige pijn aan overgevoeligheid van den patiënt te wijten.

Amsterdam, 13 Augustus 1917.

Dr. A. DROS.

[Als kies- en tandpatiënt sedert mijn geboorte, was de hierboven ons welwillend door dr. DROS verschafte inlichting mij reeds uit eigen ervaring, voldoende bekend. Ongeacht echter de verschillende factoren, welke kiezen en tanden min of meer gevoelig bij het aanboren kunnen maken, blijft toch de tandarts de persoon, welke in onze samenleving het best in de gelegenheid is, door ongeveer gelijkwaardige ingrepen, op denzelfden en verschillende personen, het verschillend reageeren van menschen op pijn vast te stellen].

G. VAN RIJNBEEK.